

Uzasadnienie wyroku z 9 września 2022 roku

Powodowie I. M. i P. M. dnia 4 marca 2020 roku (data prezentaty) wystąpili przeciwko pozwanemu P. P. Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. z powództwem o ustalenie nieważności pkt 1, 2, 6-13 i 16 Aneksu (...) z dnia 15 kwietnia 2008 roku do umowy kredytu hipotecznego M.nr (...) zawartej między stronami dnia 7 września 2006 roku. Na wypadek nieuwzględnienia tego żądania powodowie zgłosili żądanie ewentualne zasądzenia od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwoty po 23.948,57 zł. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 26 kwietnia 2018 roku do dnia zapłaty. Powodowie wnosili także o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności minimalnej stawki określonej w normach przepisanych.

Powodowie podali, że w dniu 7 września 2006 roku zawarli z pozwanym umowę kredytu hipotecznego na łączną kwotę 620.000 zł. na spłatę kredytu mieszkaniowego w P. B. S.A. na zakup działek budowlanych nr (...) i (...) położonych w miejscowości C. gm. P. oraz budowę domu jednorodzinnego na ww. nieruchomości z przeznaczeniem na potrzeby własne. Kredyt został uruchomiony w czterech transzach, ostatnia transza w dniu 6 września 2007 roku. W dniu 15 kwietnia 2008 roku strony podpisały aneks do umowy kredytu hipotecznego. Na podstawie aneksu pozwany oddał do dyspozycji kredytobiorców dodatkową kwotę kredytu w wysokości 150.000 zł. na dokończenie budowy domu jednorodzinnego położonego w miejscowości C. gm. P., z przeznaczeniem na potrzeby własne. Na podstawie punktu 1 Aneksu określono, że zobowiązanie kredytobiorców na dzień 15 kwietnia 2008 roku wynosi z tytułu kapitału 363.364,28 CHF i z tytułu odsetek 929,13 CHF. Łącznie powodowie tytułem umowy kredytu otrzymali 768.460,22 zł. Powodowie twierdzili, że przewalutowanie kredytu dokonane Aneksem z dnia 15 kwietnia 2008 roku w punktach 1, 2, 6-13 i 16 Aneksu jest sprzeczne z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe określającym konstrukcję umowy kredytu, z art. 358 k.c. wyrażającym zasadę walutowości i z tej przyczyny nieważne. Nadto powodowie podnosili, że w/w postanowienia aneksu obejmujące klauzulę przewalutowania mają charakter niedozwolonych postanowień umownych określonych w art. 385⁽¹⁾ k.c. Abuzywność tychże postanowień nie prowadzi zdaniem powodów do nieważności całego aneksu, gdyż umowa kredytu bez tych postanowień może być nadal wykonywana, jako umowa kredytu złotowego zgodnie z pierwotną treścią umowy. Roszczenie ewentualne zapłaty kwot po 23.948,57 zł. na rzecz każdego z powodów objęło kwotę 47.897,14 zł. nadpłaconą przez powodów w okresie od czerwca 2010 roku do września 2018 roku stanowiącą różnicę między sumą kwot wpłaconych przez powodów w tym okresie w wysokości 381.221,45 zł., a sumą kwot pieniężnych, które powinny być pobrane za ten okres po wyeliminowaniu indeksacji oraz oprocentowania według stawki LIBOR dla CHF, w wysokości 333.324,31 zł. W przypadku uznania Aneksu za niewiążący tylko w zakresie odnoszącym się do przewalutowania kredytu przy zachowaniu mocy wiążącej w pozostałej części, w szczególności w zakresie dotyczącym zmiany zasad oprocentowania kredytu żądanie ewentualne objęło nadpłatę odpowiadającą różnicy między sumą kwot pieniężnych wpłaconych przez powodów w okresie od marca 2010 roku do lipca 2012 roku w wysokości 132.637,97 zł. a sumą kwot pieniężnych, które winny być pobrane w rzeczywistości za ten okres w wysokości 83.404,14 zł. Powodowie wskazali, że zgodnie z §20 umowy kredytu złożyli oświadczenie o zaliczeniu nadpłaconych rat kredytowych na poczet pozostałej do zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu. Wobec niemożności ustalenia, w jakiej wysokości kwoty były wpłacane przez każdego z powodów, powodowie wnosili o zwrot żądanej w roszczeniu ewentualnym kwoty na rzecz każdego z powodów po połowie. Powodowie twierdzili, że mają interes prawny w żądaniu ustalenia, mimo przysługującego im powództwa o świadczenie ze względu na niepewność co do stosunku prawnego łączącego strony oraz jego zakresu, a także ze względu na to, że wyrok w sprawie o zapłatę nie miałby skutku co do przyszłych rat kredytu, co mogłoby generować dalsze spory między stronami. Według powodów żądanie ustalenia ma na celu usunięcie wątpliwości co do długów i wierzytelności powodów względem pozwanego oraz co do istnienia stosunku prawnego łączącego strony wskutek zawarcia umowy, a także usunięcie wątpliwości, czy istniejący w księdze wieczystej powodów nr KW (...) wpis hipoteki zabezpieczającej wierzytelności banku wynikające z umowy jest uzasadniony z perspektywy stanu prawnego.

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powodów solidarnie na rzecz pozwanego zwrotu kosztów procesu, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Pozwany zakwestionował roszczenie co do zasady i co do wysokości oraz zaprzeczył, jakoby postanowienia pkt 1-2, 6-13 i 16 Aneksu (...) były postanowieniami abuzywnymi w myśl art. 385⁽¹⁾ k.c. Pozwany twierdził, że zakwestionowane klauzule są sformułowane w sposób jasny, precyzyjny, niebudzący wątpliwości, są w pełni skuteczne i wiążą powodów. Pozwany twierdził nadto, że dopełnił obowiązków informacyjnych związanych z zawarciem umowy kredytu, a w szczególności w zakresie konsekwencji wynikających i związanych z zaciągnięciem zobowiązania w walucie obcej. Pozwany zaprzeczył, aby aneks był sprzeczny z art. 69 ust. 1 ustawy Prawo bankowe lub z art. 358 k.c. wyrażającym zasadę walutowości. W przypadku uznania abuzywności klauzul indeksacyjnych zdaniem pozwanego możliwe byłoby uzupełnienie umowy. Umowa mogłaby być dalej wykonywana po wyeliminowaniu klauzul indeksacyjnych przy uwzględnieniu norm dotyczących wykładni oświadczeń woli w umowach (art. 65 k.c.), ustalania skutków czynności prawnej (art. 56 k.c.) oraz wykonywania zobowiązań (art. 354 i 358 k.c.). W tym celu możliwe byłoby zastosowanie obiektywnego miernika w postaci kursu rynkowego lub kursu średniego NBP. Pozwany wskazał, że nawet gdyby przyjąć zasadność twierdzeń pozwu żądana przez powodów kwota nie stanowi wzbogacenia po stronie banku, którego zwrotu mogliby oni się domagać. Pozwany kwestionował także zasadność żądania zwrotu świadczenia nienależnego. Według pozwanego świadczenie nie ma charakteru nienależnego, gdyż zostało spełnione w wykonaniu umowy kredytu. Pozwany podnosił, że brak jest przesłanki wzbogacenia po stronie pozwanego oraz przesłanki zubożenia po stronie powodów, którzy w przypadku braku przewalutowania przez dłuży czas płaciliby wyższe raty.

Odpowiedź na pozew k. 83-119.

Pismem z dnia 19 listopada 2021 roku (data nadania na poczcie) powodowie rozszerzyli powództwo w ten sposób, że zgłosili dodatkowe żądanie ewentualne ustalenia nieważności całego Aneksu (...) z dnia 15 kwietnia 2008 roku do umowy kredytu hipotecznego z dnia 7 września 2006 roku. Powodowie podtrzymali dotychczasowe stanowisko w sprawie w pozostałym zakresie. Interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności całego Aneksu (...) powodowie określili analogicznie jak interes prawny w żądaniu głównym, tj. przede wszystkim względami gwarancji uzyskania powagi rzeczy osądzonej co do nieważności Aneksu w przypadku, gdy ustalenie zostało dokonane wyłącznie w uzasadnieniu wyroku.

Pismo powodów z dnia 19 listopada 2021 roku z modyfikacją powództwa k. 416.

W odpowiedzi na rozszerzenie powództwa pozwany wniósł o oddalenie powództwa, w tym powództwa zmodyfikowanego w całości.

Pismo pozwanego z dnia 17 marca 2022 roku k. 425-430.

W toku postępowania strony podtrzymywały swe stanowiska procesowe rozwijając szczegółowo argumentację na ich poparcie.

Sąd Rejonowy ustalił, co następuje:

W dniu 7 września 2006 roku strony zawarły umowę kredytu mieszkaniowego W. K. nr (...) (...). Kwotę kredytu określono na 620.000 zł. Celem kredytu była: spłata kredytu mieszkaniowego zaciągniętego w P. B.SA na zakup działek budowlanych nr (...) i (...) położonych w miejscowości C. gm. P. oraz budowę domu na w/w nieruchomości z przeznaczeniem na potrzeby własne. Kredyt miał być spłacony do dnia 15 sierpnia 2036 roku. Kredyt był oprocentowany według zmiennej stopy procentowej. W dniu zawarcia umowy oprocentowanie wynosiło 5% w stosunku rocznym, co stanowiło sumę stawki referencyjnej WIBOR 3M obowiązującej w dniu sporządzenia umowy w wysokości 4,2% oraz marży w wysokości 0,8 p.p. Provizję określono na 0,1% kwoty kredytu, tj. kwotę 620 zł. Powodowie ustanowili hipotekę zwykłą łączną w kwocie 620.000 zł. na zabezpieczenie spłaty kapitału i hipotekę kaucyjną łączną do kwoty 136.400 zł. na zabezpieczenie odsetek i innych należności ubocznych na nieruchomości położonej w miejscowości C. gm. P., dla której Sąd Rejonowy dla W. M. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...) oraz

na spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu mieszkalnego położonego w L. przy ul. (...), dla którego Sąd Rejonowy w L. prowadzi księgę wieczystą KW nr (...). Dodatkowymi zabezpieczeniami były: cesja praw z polis ubezpieczeniowych w/w nieruchomości stanowiących zabezpieczenie kredytu oraz poręczenie cywilne J. i J. P.. Do czasu spłaty kredytowanego wkładu finansowego w wysokości 155.988,60 zł. kredytobiorcy dokonali zabezpieczenia w formie: ubezpieczenia w P. (...) SA kredytowanego wkładu finansowego oraz weksli in blanco wystawionych przez kredytobiorców. Powodowie zobowiązali się także uiszczać do czasu otrzymania przez bank odpisu z księgi wieczystej z prawomocnym wpisem hipoteki opłaty celem refinansowania składki z tytułu umowy ubezpieczenia zawartej z ubezpieczycielem. Kredyt został wypłacony w czterech transzach: I transza w wysokości 620 zł. w dniu 11 września 2006 roku na pobranie prowizji od udzielonego kredytu, II transza w wysokości 220.201,80 zł. w dniu 15 grudnia 2006 roku na spłatę kredytu, III transza w kwocie 250.000 zł. w dniu 20 lutego 2007 roku i IV transza w kwocie 149.178,20 zł. w dniu 6 września 2007 roku.

W dniu 15 kwietnia 2008 roku strony zawarły Aneks (...) do umowy kredytu mieszkaniowego z dnia 7 września 2006 roku. Na podstawie tego Aneksu strony dokonały przewalutowania kredytu ze złotych na franki szwajcarskie. Zadłużenie powodów przeliczono według kursu kupna dla dewiz z PLN na CHF na podstawie aktualnej tabeli kursów P. B. SA – Nr (...) z dnia 15 kwietnia 2008 roku. Po dokonanych przeliczeniach wysokość zobowiązania określono na kwotę 363.364,28 CHF z tytułu kapitału i kwotę 929,13 CHF z tytułu odsetek. Dodatkowo postawiono do dyspozycji powodów kwotę 150.000 zł. na dokończenie budowy domu jednorodzinnego położonego w miejscowości C. gm. P., z przeznaczeniem na potrzeby własne. Dokonano zmiany oprocentowania ze stawki WIBOR na odpowiednią stawkę LIBOR oraz zmiany marży. Zmieniono kwoty hipotek: zwykłej na kwotę 363.364,28 CHF i kaucyjnej do kwoty 105.375,64 CHF. Spłata kredytu miała następować przez potrącanie środków z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego w walucie polskiej w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, według obowiązującego w P. B. SA w dniu wymagalności kursu sprzedaży dla dewiz określonego w tabeli kursów P. B. SA.

Klauzula przewalutowania została zawarta w punktach 1, 2, 6-13 i 16 Aneksu(...). Brzmienie tych postanowień jest następujące:

1.

(...), zawartej w dniu 07.09.2006r. wynosi z tytułu kapitału 363.364,28 CHF (słownie franków szwajcarskich: trzysta sześćdziesiąt trzy tysiące trzysta sześćdziesiąt cztery 28/100) i z tytułu odsetek 929,13 CHF (słownie franków szwajcarskich: dziewięćset dwadzieścia dziewięć 13/100).

2. Zadłużenie kredytobiorcy zostało przeliczone z PLN na CHF według kursu kupna dla dewiz z PLN na CHF (aktualna Tabela kursów P. B. SA – Nr (...) z dnia 15.04.2008r.)

2.

§1 umowy otrzymuje brzmienie:

Ilekróć w umowie użyto jednego z poniższych określeń oznacza ono odpowiednio:

- 1) umowa – niniejszą umowę kredytu zawartą między P. B. SA a Kredytobiorcą,
- 2) kredyt – kredyt udzielony na warunkach określonych w umowie,
- 3) zadłużenie – kwotę należną P. B. SA od Kredytobiorcy z tytułu kredytu, odsetek, prowizji, opłat oraz innych należności wynikających z umowy,
- 4) nieruchomość – nieruchomość, na której realizowana jest inwestycja,
- 5) Taryfa – Taryfę prowizji i opłat bankowych w P. B. SA,

6) Stawka referencyjna – wartość stawki referencyjnej, w zależności od wybranej waluty:

a) LIBOR dla franka szwajcarskiego (CHF) dla międzybankowych depozytów trzymiesięcznych (LIBOR 3M) – dotyczy kredytów udzielanych w CHF,

7) Tabela kursów – Tabelę kursów P. B.SA obowiązującą w chwili dokonywania przez P. B. SA określonych w umowie przeliczeń kursowych, dostępną w P. B.SA oraz na stronie internetowej P. B. SA,

8) Waluta wymiennalna – walutę wymiennalną, inną niż waluta kredytu, której kursy są zamieszczane w Tabeli kursów,

9) Kredytowany wkład finansowy – część kredytu:

a. określona procentowo w stosunku do kosztów inwestycji – którą Bank traktuje jako wymagany udział własny Kredytobiorcy w finansowaniu kredytowanej inwestycji, lub

b. stanowiąca różnicę pomiędzy udzielaną kwotą kredytu a określoną przez Bank maksymalną kwotą kredytu,

10) ubezpieczenie niskiego wkładu własnego – ubezpieczenie kredytowanego wkładu finansowego na:

a) pierwszy okres ubezpieczenia rozpoczynający się w dniu wypłaty kredytu i kończący się z upływem pełnych 60 miesięcy kalendarzowych, licząc od miesiąca następującego po miesiącu, w którym rozpoczął się okres ubezpieczenia,

b) drugi okres ubezpieczenia wynoszący pełnych 60 miesięcy kalendarzowych, rozpoczynający się w pierwszym dniu miesiąca następującego po miesiącu, w którym zakończył się pierwszy okres ubezpieczenia,

11) rachunek ROR – rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy Kredytobiorcy w P. B.SA.

6.

§6 umowy otrzymuje brzmienie:

1. P. B. SA pobiera odsetki od kredytu w walucie kredytu według zmiennej stopy procentowej, w stosunku rocznym, której wysokość jest ustalana w dniu rozpoczynającym pierwszy i kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej, jako suma stawki referencyjnej i stałej marży. Pierwszy okres obowiązywania stawki referencyjnej może być krótszy i rozpoczyna się w dniu 15.04.2008r. Koniec pierwszego okresu obowiązywania stawki referencyjnej przypada w dniu poprzedzającym ostatni dzień wymagalności kredytu i odsetek przed upływem pierwszego trzymiesięcznego okresu obowiązywania stawki referencyjnej. Kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej kończą się w dniu poprzedzającym dzień, który datą odpowiada dniowi, w którym rozpoczął się poprzedni trzymiesięczny okres obowiązywania stawki referencyjnej, z uwzględnieniem zasad liczenia terminów oznaczonych w miesiącach, przewidzianych w przepisach kodeksu cywilnego.

2. Zmiany stawki referencyjnej następują w dniu wymagalności raty spłaty kredytu i odsetek.

3. Dla celów ustalenia stawki referencyjnej – P. B.SA będzie się posługiwać stawką LIBOR lub EURIBOR publikowaną odpowiednio o godz. 11.00 GMT lub 11.00 na stronie informacyjnej Reuters, w drugim dniu poprzedzającym dzień rozpoczynający pierwszy i kolejne trzymiesięczne okresy obowiązywania stawki referencyjnej, zaokrągloną według matematycznych zasad do czterech miejsc po przecinku. W przypadku braku notowań stawki referencyjnej LIBOR lub EURIBOR dla danego dnia do wyliczenia stopy procentowej stosuje się odpowiednio notowania z dnia poprzedzającego, w którym było prowadzone notowanie stawki LIBOR lub EURIBOR. Za dzień braku notowań stawki LIBOR lub EURIBOR uznaje się ponadto dzień uznany na terenie Rzeczypospolitej Polskiej za dzień wolny od pracy.

4. W całym okresie kredytowania Kredytobiorca może złożyć dyspozycję zmiany stawki referencyjnej, najpóźniej 7 dni przed końcem okresu obowiązywania stawki referencyjnej.

5. Wzrost stawki referencyjnej wpływa na podwyższenie oprocentowania kredytu, które spowoduje wzrost raty spłaty.

7.

§7 umowy otrzymuje brzmienie:

1. W dniu 15.04.2008r. umowy stawka referencyjna wynosi 2,8233%, marża wynosi 1,0%, z zastrzeżeniem ust. 2 a oprocentowanie kredytu wynosi 3,8233% w stosunku rocznym.

2. Zmiana wysokości stawki referencyjnej powoduje zmianę wysokości oprocentowania kredytu o taką samą liczbę punktów procentowych.

3. P. B.SA powiadamia Kredytobiorcę w formie pisemnej, o każdej zmianie wysokości oprocentowania kredytu, z podaniem terminu, od którego zmiana ta obowiązuje. P. B. SA nie będzie informować o każdej zmianie wysokości oprocentowania kredytu innych osób będących dłużnikami P. B. SA z tytułu zabezpieczenia kredytu.

4. Odsetki będą obliczane miesięcznie od kwoty zadłużenia z tytułu kredytu według obowiązującej w tym okresie zmiennej stopy procentowej dla kredytu, począwszy od dnia wypłaty kredytu do dnia poprzedzającego spłatę kredytu łącznie.

8.

W §12 umowy ust. 1 otrzymuje brzmienie:

1. Zabezpieczeniem spłaty kredytu jest:

1) Hipoteka zwykła w wysokości 363.364,28 CHF na zabezpieczenie kapitału i kaucyjna do kwoty 105.375,64 CHF na zabezpieczenie odsetek i innych należności ubocznych, na nieruchomości położonej w miejscowości C. gmina P., dla której Sąd Rejonowy dla W. M. prowadzi księgę wieczystą KW Nr (...)

2) Cesja praw z polisy ubezpieczeniowej nieruchomości stanowiącej zabezpieczenie kredytu.

9.

W §14 dodaje się ust. 7 w brzmieniu:

7. Potrącanie środków z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego w walucie polskiej następuje w wysokości stanowiącej równowartość kwoty kredytu lub raty w walucie wymiennej, w której udzielony jest kredyt, według obowiązującego w P. B.SA w dniu wymagalności kursu sprzedaży dla dewiz (aktualna Tabela kursów).

10.

W §19 ust. 1 umowy otrzymuje brzmienie:

1. Niespłacenie przez Kredytobiorcę części albo całości raty w terminie umownym spowoduje, że należność z tytułu zaległej spłaty staje się zadłużeniem przeterminowanym i zostaje przeliczona na walutę polską według kursu sprzedaży dewiz (aktualna Tabela kursów) obowiązującego w P. B. SA w dniu, o którym mowa w §14 ust. 3.

11.

w §19 dodaje się ust. 7 w brzmieniu:

7. Jeżeli spłata zadłużenia przeterminowanego i odsetek nastąpi w walucie innej niż waluta polska:

- 1) w formie bezgotówkowej – kwota wpłaty zostaje przeliczona na kwotę stanowiącą równowartość w walucie polskiej – według kursu kupna dla dewiz (aktualna Tabela kursów Banku) obowiązującego w P. B.SA w dniu wpływu środków,
- 2) w formie gotówkowej – kwota wpłaty zostaje przeliczona na kwotę stanowiącą równowartość w walucie polskiej – według kursu kupna dla pieniędzy (aktualna Tabela kursów Banku), obowiązującego w P. B. SA w dniu wpływu środków.

12.

§22 umowy otrzymuje brzmienie:

1. Kredyt uważa się za spłacony jeżeli zadłużenie po spłacie ostatniej raty kredytu i odsetek wynosi „zero” albo jeżeli w wyniku ostatecznego rozliczenia na rachunku wystąpi nadpłata lub niedopłata, wyrażona w walucie polskiej przy zastosowaniu kursu średniego NBP (aktualna Tabela kursów) obowiązującego w dniu wpłaty na rachunek, o którym mowa w §14 ust. 1, w wysokości nie wyższej niż dwukrotność polecanej przesyłki pocztowej.
2. W przypadku nadpłaty, wypłata kwoty nadpłaty zostanie dokonana w formie przelewu na wskazany rachunek w walucie polskiej, przy zastosowaniu kursu kupna dla dewiz (aktualna Tabela kursów), obowiązującego w P. B. SA w dniu wypłaty.
3. (...) SA zwraca całą kwotę nadpłaty w ciągu 14 dni licząc od dnia dokonania spłaty kredytu.

13.

W §28 umowy pkt 7) otrzymuje brzmienie

7) dostarczenia prawomocnego odpisu z księgi wieczystej potwierdzającego ustanowienie hipotek, o których mowa w §12 ust. 1 pkt 1, oraz wykreśloną hipoteką z tytułu spłaconego kredytu w terminie 30 dni od uprawomocnienia się wpisu, z ostateczną datą do 31.12.2008r.

16.

W §30 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

2. Utrzymanie w okresie kredytowania wysokości marży na poziomie 1,0 punktu procentowego będzie uzależnione od dotrzymywania przez Kredytobiorców warunków korzystania z rachunku dla klientów bankowości osobistej AURUM, zapewniających utrzymanie ich w programie AURUM, określonych w umowie o prowadzenie przedmiotowego rachunku. W przypadku niedotrzymania warunków, o których mowa wyżej przez okres 6-ciu miesięcy, Bank może dostosować wysokość marży do obowiązującej w danym momencie oferty standardowej.

W dniu 4 lutego 2013 roku strony zawarły aneks (...)do umowy, na podstawie którego zawieszono spłatę rat na okres 6 miesięcy oraz określono warunki wcześniejszej spłaty kredytu. Następnie strony zawarły w dniu 11 lipca 2016 roku ugodę w przedmiocie określenia nowych warunków spłaty zadłużenia z tytułu umowy kredytu. Strony stwierdziły, że stan zadłużenia na dzień 4 lipca 2016 roku wynosi 266.138,37 CHF. Powodowie uznali w całości zadłużenie i zobowiązali się spłacić je na warunkach określonych w ugodzie. W dacie zawarcia umowy kredytu oraz aneksów (...) i (...) powodowie pozostawali we wspólności ustawowej małżeńskiej. Z dniem 3 listopada 2015 roku powodowie ustanowili rozdzielność majątkową. W dniu 17 kwietnia 2018 roku orzeczony został rozwód powodów. Wyrok rozwodowy uprawomocnił się z dniem 9 maja 2018 roku. Po ustanowieniu rozdzielności majątkowej kredyt był spłacany przez powódkę. Powodowie zdecydowali się zawrzeć Aneks (...)do umowy, bo liczyli na niższe raty kredytu. Zostali ogólnie poinformowani o ryzyku kursowym i ryzyku zmiennej stopy procentowej, ale nie mieli świadomości, że ryzyko to po stronie kredytobiorcy jest nieograniczone. W dniu 13 grudnia 2018 roku powodowie oświadczyli, że uznają Aneks (...)za nieważny jako sprzeczny z ustawą i w konsekwencji uznają, że umowa kredytu nie uległa przewalutowaniu ze złotych na franki szwajcarskie.

W okresie od czerwca 2010 roku do września 2018 roku powodowie dokonali wpłat w wysokości 381.224,46 zł. W przypadku braku przewalutowania należność w tym okresie wyniosłaby 228.781,90 zł. Nadpłata powodów stanowiąca różnicę między tymi kwotami wyniosła 152.442,56 zł. W przypadku, gdyby nie doszło do zawarcia aneksu (...) oraz do zawieszenia spłat na podstawie Aneksu (...) i ugody powodowie zobowiązani byłiby do spłaty w okresie od czerwca 2010 roku do września 2018 roku kwoty 365.460,10 zł., przy uwzględnieniu oprocentowania według stawki WIBOR. Nadpłata powodów w porównaniu do wyliczeń w pierwszym wariantcie uwzględniającym stawkę LIBOR po zawarciu Aneksu (...) wyniosłaby 15.764,36 zł. (381.224,46 – 365.460,10).

Umowa kredytu k. 34-40, Aneks (...) k. 41-43, zaświadczenie banku k. 44-47, historia operacji na kontrakcie kredytowym k. 48-50, oświadczenie powodów z 13 grudnia 2018 roku k. 51-52, wezwanie do zapłaty wraz z dowodem doręczenia k. 53-54, odpowiedź pozwanego na wezwanie k. 55, wydruk z księgi wieczystej k. 56-62, umowa majątkowa małżeńska k. 63, wyrok rozwodowy k. 64, informacja pozwanego z harmonogramem spłat k. 65, Aneks(...) do umowy kredytu k. 66, umowa ugody k. 67-69, pismo pozwanego z 28 listopada 2005 roku k. 70, płyta CD z orzeczeniami i innymi materiałami wskazanymi w pozwie k. 33, wniosek kredytowy k. 153-158, wniosek o podwyższenie kwoty kredytu k. 160-166, raport kredytowy k. 168-188, zaświadczenie o zatrudnieniu i zarobkach k. 190-192, umowa kredytu z Aneksem (...) i Aneksem (...) k. 194-212, dyspozycje wypłaty kredytu k. 214-217, pisma okólne k. 231-248, informacje o ryzyku kursowym i ryzyku stopy procentowej k. 250-258, decyzja kredytowa k. 260-267, wzorzec umowy ramowej k. 269-271, wynik liczenia zdolności kredytowej k. 273, oświadczenie o ustanowieniu hipoteki k. 275-276, wniosek o podjęcie decyzji w sprawie restrukturyzacji kredytu wraz z formularzem oceny wniosku oraz decyzją z dnia 4 lipca 2016 roku k. 278-282, umowa ugody k. 284-289, pismo KNF k. 291-295, raport UOKiK dotyczący spreadów k. 296-301, raport KNF k. 303-306, stanowisko Urzędu KNF k. 431-438, opinia dra J. T. k. 308-322, zeznania świadków K. K. k. 358 i M. S. k. 362-363, opinia biegłego sądowego w zakresie ekonomii, ekonomiki, finansów, księgowości i rachunkowości k. 366-388, zeznania powodów k. 414-415.

Sąd Rejonowy dokonał następującej oceny materiału dowodowego:

Sąd Rejonowy dokonał ustaleń faktycznych w oparciu o dowody z dokumentów, zeznania świadków, opinię biegłego sądowego i zeznania powodów, które tworzą spójny obraz okoliczności faktycznych. Dowody z zeznań świadków K. K. i M. S. niewiele wniosły do sprawy, gdyż świadkowie ci nie potrafili przytoczyć faktów związanych z umową kredytową powodów. Ich ogólne zeznania odnośnie do procedur bankowych nie mają istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, której przedmiotem jest ocena abuzywności klauzul indeksacyjnych nie zaś badanie prawidłowości dochowania procedur bankowych. Wyliczenia wysokości roszczenia powodów dokonano w oparciu o opinię biegłego sądowego, która jest spójna, logiczna, przekonywająca. Wyliczenia te dotyczą w istocie żądania ewentualnego o zapłatę. W zakresie żądania głównego wyliczenia te pomocniczo mają odniesienie dla ustalenia przesłanki rażącego naruszenia konsumentów, jakkolwiek do oceny istnienia tej przesłanki ma znaczenie nie tylko dotkliwość ekonomiczna klauzuli abuzywnej, ale sam rozkład praw i obowiązków umowy godzący w równowagę kontraktową, która jest istotna, znacząca.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Sprawę należy rozważać w płaszczyźnie przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. (Dz.U. Nr 140, poz. 939) Prawo bankowe, przepisów kodeksu cywilnego dotyczących niedozwolonych postanowień umownych (klauzul abuzywnych, nieuczciwych warunków umownych), w szczególności art. 385¹ k.c. oraz dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich z dnia 5 kwietnia 1993 r. (Dz.Urz.U.E.L Nr 95, str. 29). Należy mieć na uwadze również orzecznictwo Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE) dotyczące klauzul abuzywnych. Podobnie bowiem jak w przypadku zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, kryteria i zasady dotyczące kontroli abuzywności wzorca umowy zostały wypracowane przez orzecznictwo.

Umowa kredytu uregulowana została w art. 69 Prawa bankowego. Przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel (przedmiot kredytu), a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie

i zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu w oznaczonym terminie. Dodatkowo zobowiązanie kredytobiorcy obejmuje też obowiązek zapłacenia bankowi odsetek oraz prowizji, w przewidzianych w umowie terminach – wynagrodzenia za korzystanie ze środków pieniężnych banku. Charakter prawny umowy o kredyt bankowy jest przyjmowany niejednolicie – jedni uznają go za szczególną odmianę umowy pożyczki, inni za umowę nienazwaną, jeszcze inni za odrębny typ umowy nazwanej, o definicji ustawowej określonej w art. 69 ust. 1 Prawa bankowego. Zaliczano także umowę pożyczki oraz umowę o kredyt bankowy do szeroko rozumianej kategorii umów bankowych, w której mieści się również poręczenie, dyskonto weksła, akredytywa oraz inne umowy, w których świadczenia stron nie następują równocześnie. Umowa o kredyt jest kauzalna, konsensualna, dwustronnie zobowiązująca oraz odpłatna. Zapłata odsetek jako elementu wynagrodzenia uważana jest za świadczenie główne. Kredyt indeksowany (denominowany) do waluty obcej uzyskał podstawę normatywną na mocy ustawy z 29 lipca 2011 roku, która z dniem 26 sierpnia 2011 roku znowelizowała art. 69 Prawa bankowego przez dodanie w ust. 2 pkt 4a oraz dodanie przepisu ust. 3. Według tych przepisów, w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu, powinna określać ta umowa. W przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo-odsetkowych oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie. W tym przypadku w umowie o kredyt określa się także zasady otwarcia i prowadzenia rachunku służącego do gromadzenia środków przeznaczonych na spłatę kredytu oraz zasady dokonywania spłaty za pośrednictwem tego rachunku. Również przed tą nowelizacją dopuszczano możliwość zawierania umów o kredyt indeksowany lub denominowany do waluty obcej, który uważano za możliwy wariant umowy kredytu bankowego. W postanowieniu z 28 maja 2014 roku (sygn. akt I CSK 607/13, Legalis) Sąd Najwyższy wskazał, że nowelizacja ta przyznała kredytobiorcy dodatkowe uprawnienie do spłaty rat kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej bezpośrednio w tej walucie, co nie znaczy jednak, że jest on obowiązany do takiej formy spłaty. Sąd Najwyższy potwierdził w uzasadnieniu wyroku stanowisko sądów niższej instancji, że nowelizacja ta nie zmienia oceny o niedozwolonym charakterze tego postanowienia. Brak szczegółowego określenia sposobu ustalania kursów wymiany walut, na podstawie którego wyliczana jest kwota rat kapitałowo-odsetkowych decyduje o jego abuzywności, gdyż uniemożliwia konsumentowi ocenę wysokości złotej jego zobowiązania na dzień spłaty raty ani zasad ustalania tej wysokości, a ta ocena dotyczy także sytuacji konsumenta, który po nowelizacji prawa bankowego wybrał sposób spłaty rat kredytu w złotych polskich. W uzasadnieniu wyroku z 22 stycznia 2016 roku (sygn. akt I CSK 1049/14, Biul. SN 2016/5) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że wprowadzenie nowelą z 29 lipca 2011 roku możliwości uruchomienia prawnego mechanizmu eliminowania kwestionowanej klauzuli umownej nie wyklucza możliwości kontroli kwestionowanej klauzuli na podstawie art. 385¹§1 zd. pierwsze k.c.

Należy zaznaczyć, że kredyt walutowy w istocie skonstruowany jest na tej samej zasadzie, co kredyt indeksowany lub kredyt denominowany, z tą różnicą, że bank nie dokonuje operacji wymiany waluty, którą kredytobiorca nie uzyskujący dochodów w walucie obcej może dokonywać we własnym zakresie np. w kantorze. Uwagi dotyczące kredytów indeksowanych i denominowanych mają odpowiednie zastosowanie do kredytu walutowego.

Brak jest podstaw do uznania umowy w brzmieniu określonym Aneksem(...)za nieważną na podstawie art. 58§1 albo art. 58§2 k.c. Umowa kredytu denominowanego (indeksowanego, walutowego) stanowi możliwy wariant umowy kredytu. W ocenie Sądu Rejonowego zawarta przez strony umowa nie jest sprzeczna z art. 69 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe. Nie jest ona także sprzeczna z zasadami współżycia społecznego określonymi w art. 58§2 k.c. Należy zauważyć, że klauzula dobrych obyczajów określona w art. 385⁽¹⁾§1 k.c. stanowi pewnego rodzaju odpowiednik klauzuli zasad współżycia społecznego określonej w art. 58§2 k.c. Szczególny charakter art. 385⁽¹⁾ k.c. nakazuje stosować ten przepis, który zapewnia konsumentowi wyższą ochronę niż art. 58§2 k.c. Przepis art. 385⁽¹⁾ k.c. jest wynikiem transpozycji prawa europejskiego. Wyczerpanie dyspozycji tego przepisu nakazuje jego stosowanie z uwzględnieniem zasady pierwszeństwa prawa unijnego. Klauzula dobrych obyczajów nawiązuje też do klauzuli dobrej wiary określonej w dyrektywie 93/13.

W motywach dyrektywy wyjaśniono, że przy dokonywaniu oceny działania w dobrej wierze będzie brana zwłaszcza siła pozycji przetargowej stron umowy, a w szczególności, czy konsument był zachęcany do wyrażenia zgody na warunki umowy i czy towary lub usługi były sprzedane lub dostarczone na specjalne zamówienie konsumenta; sprzedawca lub dostawca spełnia wymóg działania w dobrej wierze, jeżeli traktuje on drugą stronę umowy w sposób sprawiedliwy i słuszny, należycie uwzględniając jej prawnie uzasadnione roszczenia. Wyczerpanie dyspozycji art. 385¹ k.c. powoduje, że bezprzedmiotowe jest poszukiwanie innych podstaw prawnych dla uzasadnienia żądania pozwu.

Brak jest podstaw do uznania sprzeczności umowy w brzmieniu określonym Anekssem (...) z art. 358 k.c. Przepis ten należy rozpatrywać z uwzględnieniem regulacji ustawy z 27 lipca 2002 roku – Prawo dewizowe (Dz.U. 2002 Nr 141, poz. 1178 ze zm.). W jej art. 3 ust. 1 wyrażona jest zasada swobody dewizowej, zgodnie z którą w obrocie dewizowym wszystko, co nie jest wyraźnie zakazane ustawowo, jest dozwolone. Zasada swobody obrotu dewizowego i nieliczne ograniczenia w zakresie możliwości wyrażania zobowiązań pieniężnych w walucie innej niż polska w istotny sposób modyfikują zasadę wyrażoną w art. 358 § 1 k.c., w szczególności w odniesieniu do banków i innych instytucji finansowych, których działalność, prowadzona pod odpowiednim nadzorem (bankowym, ubezpieczeniowym, emerytalnym, nad rynkiem kapitałowym) nie podlega w tym zakresie żadnym ograniczeniom. W Kodeksie cywilnym kwestia, w jakiej walucie ma być spełnione świadczenie pieniężne, gdy kwota zobowiązania wyrażona jest w walucie obcej, nie jest przy tym *expressis verbis* rozstrzygnięta. Skoro zatem strony zawarły umowę w walucie obcej, należy uznać, że umowa ta nie narusza zasady walutowości, a o sposobie wykonania zobowiązania decyduje, zgodnie z art. 354 § 1 k.c. treść umowy (wyrok Sądu Apelacyjnego z 3 czerwca 2022 roku, I ACa 474/21, Legalis).

Zawarta przez strony umowa zawiera niedozwolone postanowienia umowne obejmujące klauzulę przewalutowania (pkt 1, 2, 6-13 i 16 Aneksu Nr (...)).

Ocena abuzywności klauzuli walutowej wymaga ustalenia czy zachodzą przesłanki określone w art. 385¹ k.c.: sprzeczność z dobrymi obyczajami, rażące naruszenie interesów konsumenta, brak jednoznacznego sformułowania w przypadku postanowienia określającego główne świadczenie stron, brak indywidualnego negocjowania kwestionowanego postanowienia. Należy tu wskazać, że ciężar dowodu, że postanowienie zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (art. 385¹§4 k.c.).

Niewątpliwie powodowie zawarli umowę jako konsumenci. Za konsumenta, zgodnie z art. 22¹ k.c. uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Nie jest przy tym istotny poziom wiedzy konsumenta w zakresie dziedziny, której dotyczy dana umowa. Istotny jest natomiast czy istnieje związek danej czynności prawnej z działalnością gospodarczą lub zawodową przy ocenie statusu konsumenta. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12 grudnia 2017 roku (IV CSK 667/16, Legalis nr 1747334) stwierdził, że sama znajomość mechanizmu dokonanych transakcji walutowych a także zamiar odniesienia z nich korzyści nie stanowią wystarczającej podstawy do uznania, że czynności te nie były podejmowane przez konsumenta w celu zaspokojenia jej osobistych potrzeb konsumpcyjnych. Wyrok ten wpisuje się ugruntowane orzecznictwo TSUE, iż wiedza danej osoby co do przysługujących jej praw lub co do materii, której dotyczy transakcja z przedsiębiorcą nie jest istotna przy ocenie czy osobę tę można zakwalifikować jako konsumenta. Możliwe jest więc uznanie za konsumenta zarówno specjalisty prawa konsumenckiego jak i całkowitego dyletanta w tej dziedzinie. Dla oceny czy podmiot jest konsumentem istotna jest jego założona słabość strukturalna, w tym zarówno niższy stopień poinformowania jak i słabsza pozycja przetargowa przy zawieraniu umowy o treści zredagowanej i narzuconej przez profesjonalistę. W wyroku z dnia 28 czerwca 2017 roku (IV CSK 483/16, Monitor Prawa Bankowego 2018/5/42). Sąd Najwyższy wskazał, że do oceny statusu konsumenta zgodnie z art. 22¹ k.c. nie powinny służyć okoliczności pozaustawowe, niewynikające z tego przepisu, np. specyficzny (niekonsumencki) stosunek prawny, wysokie kompetencje powoda, świadome podejmowanie przezeń ryzyka. Odmowę stosowania instrumentów ochrony prawnej konsumentów musiałoby uzasadniać uznanie powoda za niemającego statusu prawnego konsumenta w

rozumieniu art. 22¹ k.c. Świadome podejmowanie ryzyka związanego z transakcjami walutowymi nie jest przesłanką juredykcyjnej kwalifikacji osoby fizycznej jako konsumenta.

Klauzula walutowa obejmuje dwa elementy: klauzulę spreadową oraz klauzulę ryzyka kursowego. S. jest to różnica między kursem kupna i kursem sprzedaży waluty. Tabele kursowe banku odwołują się do kursów rynkowych, jednak zawierają dodatkowo marżę banku, co powoduje że spread w banku jest większy niż zwykle w kantorach. Wyplata kredytu po kursie kupna i spłata rat po kursie sprzedaży powoduje, że bank zarabia na spreadzie. Gdyby bowiem wyplata i spłata kredytu nastąpiła nawet tego samego dnia, bank otrzymałby korzyść obejmującą różnicę między kursem kupna i kursem sprzedaży. W sytuacji gdy wyplata następuje po niskim kursie kupna, a spłata rat po kilku latach w związku z wzrostem kursu CHF następuje po wysokim kursie sprzedaży CHF, korzyść banku powiększa się również ze względu na wzrost kursu waluty, który powoduje, że wzrasta wysokość raty. W sytuacji gdy bank nie dokonuje fizycznie wymiany waluty, a jedynie księguje kwoty przeliczane według kursu kupna lub kursu sprzedaży, uzyskiwany jest w ten sposób znaczący zysk banku, przy czym zapłacie spreadu przez klienta nie odpowiada żadne wzajemne świadczenie banku. Należy tutaj zauważyć, że już odsetki od kredytu zawierają w sobie wynagrodzenie banku. Bank dodatkowo pobiera prowizję, oprocentowanie, marżę, zarabia na spreadzie oraz na różnicach kursowych, nadto wymaga od klienta dodatkowych zabezpieczeń, w szczególności ustanowienia hipoteki. Klauzula spreadowa godzi w równowagę kontraktową i rażąco narusza interesy konsumenta, w tym jego interesy ekonomiczne ze względu na pobieranie ukrytego wynagrodzenia, któremu nie odpowiada żadne świadczenie wzajemne banku. Klauzula spreadowa nie stanowi świadczenia głównego, ma charakter posiłkowy względem świadczenia głównego kredytobiorcy jakim jest spłata kredytu wraz z odsetkami. Nawet gdyby klauzulę spreadową uznać za świadczenie główne, podlega ona badaniu pod kątem abuzywności ze względu na brak jednoznacznego sformułowania. Klauzula ta odwołuje się bowiem do tabeli kursowej banku, która jest dowolnie kształtowana przez bank. Tabela ta obejmuje marżę spreadową ustalaną decyzjami organów bankowych. Marża powoduje zwiększenie spreadu. Takie ukształtowanie stosunku prawnego powoduje, że konsument nie jest w stanie przewidzieć w momencie zawierania umowy jej konsekwencji ekonomicznych, nie jest w stanie oszacować wysokości swojego zobowiązania w oparciu o obiektywne kryteria. Jednoznaczne sformułowanie postanowienia umownego obejmuje dwa elementy: formalny i materialny. Element formalny dotyczy zrozumiałości warunku pod względem gramatycznym, językowym. Element materialny dotyczy natomiast zrozumiałości konsekwencji prawnych i ekonomicznych jakie warunek spowoduje dla konsumenta. W niniejszej sprawie element materialny nie został spełniony. Powodowie formalnie zostali poinformowani o ryzyku kursowym jednak nie byli w stanie przewidzieć konsekwencji klauzuli indeksacyjnej dla ich sytuacji prawnej i ekonomicznej. Na skutek przedstawionej symulacji historycznych kursów franka mogli oczekiwać nieznacznych wahań kursu. Pozwany nie wykazał aby klauzula była indywidualnie negocjowana. Wybór rodzaju kredytu (walutowy albo złotówkowy), wskazanie we wniosku kredytowym rodzaju kredytu czy brak wniosku klienta o spłatę bezpośrednio w walucie nie mogą być odczytywane jako indywidualne negocjowanie postanowienia umownego.

Drugi element klauzuli walutowej, klauzula ryzyka kursowego dotyczy obowiązku spłaty kredytu w złotych, podczas gdy kredyt jest rozliczany we frankach szwajcarskich. Saldo kredytu i wysokość rat wyrażone w CHF są niezmiennie. Zmienne jest natomiast saldo w złotych oraz raty w złotych. W sytuacji gdy wzrasta kurs CHF, rosną raty jak również zwiększa się saldo zadłużenia w złotych. Jeżeli kredytobiorcy osiągają dochody w złotych a nie we frankach szwajcarskich sytuacja taka jest dla nich niekorzystna, gdyż muszą dokonywać wymiany waluty. Mają wprawdzie możliwość założenia rachunku frankowego, kupowania franków w kantorze i spłacania rat bezpośrednio we frankach. W takiej sytuacji kredytobiorcy unikają straty związanej z niekorzystnymi kursami waluty w tabeli banku w porównaniu do kursów kantorowych. Nie zmienia to jednak faktu, że muszą nabywać walutę w kantorze i tracić ze względu na wzrost kursu franka powodującego niekorzystną dla nich różnicę między kursem kupna przy wypłacie kredytu a kursem sprzedaży przy spłacie rat. Abuzywność klauzuli ryzyka kursowego polega na tym, że ryzyko to jest dla konsumenta nieograniczone w przeciwieństwie do ryzyka banku, którego w ogóle nie ma. Bank bowiem zabezpiecza się przed ryzykiem kursowym stosując instrumenty bankowe – np. dokonując operacji na rynku międzybankowym, w tym typu SWAP czy CIRS. Podobnie jak w przypadku spreadu, świadczenie kredytobiorcy związane ze wzrostem kursu CHF nie ma żadnego odpowiednika w świadczeniu wzajemnym banku (por. wyrok TSUE z dnia 30 kwietnia 2014 roku, Kásler i Káslerne Rábai, C-26/13, Legalis, pkt 58). Takie postanowienie umowne godzi w

równowagę kontraktową i powoduje rażące naruszenie interesów konsumenta, gdyż wraz ze wzrostem CHF rosną raty i rośnie saldo kredytu w złotówkach. Klauzula ryzyka kursowego określa główne świadczenia stron, gdyż okoliczność, że kredyt jest rozliczany w określonej walucie związana jest z samym charakterem zobowiązania (por. wyrok TSUE z 20 września 2017 roku, Andriucic, C-186/16, Legalis, pkt 38, postanowienie Sądu Najwyższego z 15 kwietnia 2021 roku, I CSK 737/20, Legalis). Badanie abuzywności klauzuli jest dopuszczalne, gdyż nie jest ona jednoznacznie sformułowana. Odnosi się bowiem do tabeli kursów banku, która jest kształtowana przez pozwanego. Tabela ta obejmuje kursy kupna i sprzedaży powiększone o marżę kupna i marżę sprzedaży ustaloną przez organy banku. W ten sposób wysokość zobowiązania klienta jest kształtowana w trakcie wykonywania umowy przez drugą stronę umowy. Klient nie jest w stanie w chwili zawierania umowy oszacować konsekwencji prawnych i ekonomicznych wynikających z umowy. Należy też wskazać, że pozwany nie wykazał aby strona powodowa była wyczerpująco poinformowana przy zawieraniu umowy kredytu o ryzyku kursowym. Przedstawienie pisemnej informacji o ryzyku ma charakter czynności formalnej. Nie oznacza natomiast, że klient świadomie zawarł umowę decydując się na nieograniczone ryzyko kursowe. Przedkontraktowy obowiązek informacyjny w zakresie ryzyka kursowego powinien zostać wykonany w sposób jednoznacznie i zrozumiale unaoczniający konsumentowi, który z reguły posiada elementarną znajomość rynku finansowego, że zaciągnięcie tego rodzaju kredytu jest bardzo ryzykowne, a efektem może być obowiązek zwrotu kwoty wielokrotnie wyższej od pożyczonej, mimo dokonywania regularnych spłat (wyrok SN z 27 listopada 2019 roku, II CSK 483/18). Nie można racjonalnie stwierdzić, że przedsiębiorca postępując w sposób przejrzysty z konsumentem mógł racjonalnie oczekiwać, iż konsument ten przyjąłby takie warunki w drodze indywidualnych negocjacji. Należy też podkreślić, że to na przedsiębiorcy spoczywa obowiązek wykazania przed sądem prawidłowego wykonania ciężących na nim obowiązków przedumownych i umownych w szczególności związanych z wymogiem przejrzystości warunków umownych (por. wyrok TSUE z 10 czerwca 2021 roku, VB i inni przeciwko BNP Paribas Personal Finance SA, C-776/19, Legalis, pkt 86, 87, 103 i 104).

Sprzeczność z dobrymi obyczajami polega na takim ukształtowaniu postanowienia umowy, które godzi w równowagę kontraktową. Rażące naruszenie interesów konsumenta oznacza, że nierównowaga ta jest istotna, znacząca. Niewątpliwie w/w postanowienia spełniają obie przesłanki, ze względu na nierównomierne rozłożenie praw i obowiązków – klauzula spreadowa i klauzula ryzyka kursowego powodują obarczenie konsumenta znacznymi świadczeniami finansowymi na rzecz przedsiębiorcy, którym nie odpowiada żadne wzajemne świadczenie ze strony tegoż przedsiębiorcy, a jego koszty w tym zakresie prowadzą się do kosztów obsługi księgowej dotyczącej kwot wpłacanych przez konsumenta bankowi z tytułu tychże klauzul.

Brak jest podstaw do uznania, że kwestionowane postanowienia były indywidualnie negocjowane, gdyż kredytobiorca dokonał wyboru określonego rodzaju kredytu czy jego parametrów. Negocjacje z istoty obejmują wzajemne uzgodnienia stron prowadzące do modyfikacji wzorca umowy. Sam wybór określonego wzorca nie może być uznany za tożsamy z negocjowaniem jego postanowień (por. wyrok SOKiK z 11 października 2010 roku, XVII AmC 728/09, Legalis). Niewątpliwie kwestionowane postanowienia obejmujące klauzule indeksacyjne nie były przez strony negocjowane ani nie prowadziły do modyfikacji wzorca.

Dla oceny abuzywności umowy istotny jest moment zawarcia umowy. Późniejszy sposób wykonywania umowy nie jest relevantny w tym zakresie. Dalsze zmiany treści umowy mogą zniweczyć abuzywność jej postanowień jedynie wtedy, gdy konsument poprzez zmianę nieuczciwego warunku zrezygnował ze stosowania sankcji braku związania niedozwolonym postanowieniem umownym w drodze wolnej i świadomej zgody (por. wyrok TSUE z 29 kwietnia 2021 roku, C-19/20 w sprawie I.W. i R.W. przeciwko Bankowi BPH S.A., Legalis). Pozwany nie wykazał, aby powodowie wskutek Aneksów (...)i (...) oraz ugody wyrazili wolną i świadomą zgodę na rezygnację z sankcji braku związania konsumenta niedozwolonym postanowieniem umownym.

Niedozwolone postanowienie umowne, w myśl art. 385⁽¹⁾§1 k.c., nie wiąże konsumenta. Dalsze trwanie umowy uzależnione jest od tego, czy umowa może obiektywnie istnieć po wyeliminowaniu niedozwolonego postanowienia umownego (art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13). Nie ma natomiast zastosowania art. 58§3 k.c. dotyczący częściowej nieważności czynności prawnej. Nie jest też możliwe uzupełnianie umowy. Gdyby bowiem sąd krajowy mógł zmieniać

treść nieuczciwych warunków zawartych w takich umowach, to takie uprawnienie mogłoby zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 dyrektywy 93/13. Uprawnienie to przyczyniłoby się bowiem do wyeliminowania zniechęcającego skutku wywieranego na przedsiębiorców przez zwykły brak stosowania takich nieuczciwych warunków wobec konsumentów, ponieważ nadal byłiby oni zachęceni do stosowania rzeczonych warunków, wiedząc, że nawet gdyby miały one zostać unieważnione, to jednak umowa mogłaby zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy, tak aby zagwarantować w ten sposób interes rzeczonych przedsiębiorców (wyrok TSUE z 26 marca 2019 roku, Abanca Corporación Bancaria i Bankia, C-70/17, C-179/17, Legalis, pkt 54).

Zgodnie z art. 385⁽¹⁾ §2 k.c., jeżeli postanowienie umowy zgodnie z §1 nie wiąże konsumenta, strony są związane umową w pozostałym zakresie. Abuzywne postanowienie jest traktowane jak nie istniejące od początku, a umowa trwa nadal, jeżeli jest to obiektywnie możliwe bez wyeliminowanego postanowienia abuzywnego. Powstaje zagadnienie czy możliwe jest stwierdzenie nieważności umowy zawierającej klauzulę abuzywną, czy też umowa taka musi trwać nadal, choćby prowadziło to do wynaturzenia stosunku prawnego. Wskazywano, że eliminacja ze stosunku prawnego postanowień uznanych za abuzywne nie musi prowadzić do zniweczenia całego stosunku prawnego, nawet gdyby z okoliczności sprawy wynikało, że bez tych postanowień umowa nie zostałaby zawarta. Wynika to z relacji między art. 58 § 3 k.c. a art. 385⁽¹⁾ § 2 k.c., który jako przepis późniejszy i szczególny w stosunku do art. 58 § 3 k.c. eliminuje jego zastosowanie, ustanawiając w sytuacji określonej w jego § 1 zasadę zachowania mocy wiążącej umowy. Zakres stosowania art. 58 § 3 k.c. w zbiegu z art. 385⁽¹⁾ § 2 k.c. byłby ograniczony do sytuacji, gdy nie zachodzą przesłanki z art. 385⁽¹⁾ § 1 zd. 2 k.c., np. w przypadku postanowień określających świadczenia główne stron, jeżeli zostały sformułowane jednoznacznie. Wyrażano również stanowisko, że nie ma sprzeczności między art. 58 k.c. a art. 385⁽¹⁾ k.c. Wymienione przepisy uzupełniają się wzajemnie. Przepis art. 385⁽¹⁾ k.c. nie odnosi się do sytuacji, w których dane postanowienie umowy jest sprzeczne z ustawą lub ma na celu jej obejście. Przepis ten nie wyłącza możliwości zastosowania art. 58§1 i 3 k.c. w sytuacji gdy konkretne postanowienie umowne jest sprzeczne z ustawą lub ma na celu jej obejście. Nie zawsze postanowienie umowy sprzeczne z ustawą musi być jednocześnie sprzeczne z dobrymi obyczajami. Mogą powstać wątpliwości, czy jest dopuszczalne uznanie umowy za nieważną z powodu sprzeczności z ustawą, jeżeli postanowienie umowne uznane za niedozwolone nie narusza jednocześnie bezwzględnie obowiązującej normy prawnej innej niż art. 385⁽¹⁾ k.c. Nieważność umowy można również wywodzić z braku określenia essentialia negotii umowy. Bezskuteczność niedozwolonej klauzuli spreadowej nie skutkuje jednak brakiem możliwości ustalenia najistotniejszych elementów umowy kredytu tj. kwoty kredytu i kwoty środków pieniężnych, które miałyby być wypłacone kredytobiorcy. Według dominującego podglądu, klauzula spreadowa nie odnosi się wprost do podlegającej zwrotowi podstawowej sumy kredytowej. Kształtuje jedynie dodatkowy, zawarty we wzorcu umownym mechanizm indeksacyjny świadczeń głównych, tj. sposób określania rynkowej wartości wydanej i wykorzystywanej sumy kredytu w złotych w relacji do walut obcych. Należy zauważyć, że dalsze trwanie umowy po wyeliminowaniu klauzuli indeksacyjnej prowadziłoby w związku ze zmianą charakteru stosunku prawnego do konwersji czynności prawnej. Taka konwersja nie ma podstawy prawnej i jej dopuszczalność jest wątpliwa, gdyż w prawie polskim nie ma generalnej normy określającej konwersję. Regulacja taka ma miejsce natomiast w prawie niemieckim. Zgodnie z §140 BGB, jeśli nieważna czynność prawna czyni zadość wymaganiom innej czynności prawnej, to należy przyjąć ważność tej ostatniej, jeżeli można założyć, że strony zawarłyby taką czynność, gdyby wiedziały o nieważności przedsięwziętej czynności prawnej. Konwersja w polskim kodeksie cywilnym jest uregulowana w szczególnych sytuacjach. Poza zakresem modelu normatywnego konwersję można rozpatrywać jako rodzaj rozumowania prawniczego albo sposób wykładni czy kwalifikacji prawnej.

Stosowanie sankcji braku związania konsumenta niedozwolonym postanowieniem umownym przebiega według następującego schematu: 1. Ustalenie czy kwestionowane postanowienie ma charakter niedozwolonego postanowienia umownego określonego w art. 385¹§1 k.c. 2. Ustalenie czy umowa może obiektywnie istnieć po wyeliminowaniu niedozwolonego postanowienia umownego. 3. Ustalenie czy konsument nie sprzeciwia się stosowaniu sankcji; jeżeli konsument wyrazi sprzeciw umowa istnieje nadal wraz z niedozwolonym postanowieniem umownym. 4. Jeżeli jest możliwe dalsze istnienie umowy, eliminacji podlega jedynie postanowienie niedozwolone;

umowa jest traktowana tak jakby od początku nie było w niej niedozwolonego postanowienia umownego. 4. Jeżeli nie jest możliwe dalsze trwanie umowy należy ustalić, czy upadek umowy nie powodowałby dotkliwych konsekwencji dla konsumenta. 5. Jeżeli konsekwencje byłyby dotkliwe, należy ustalić czy istnieje przepis dyspozytywny, którym można uzupełnić umowę (tzw. regulacja zastępcza); stosowanie takiego przepisu możliwe jest jedynie w interesie konsumenta. 6. Jeżeli upadek umowy nie powoduje dotkliwych konsekwencji dla konsumenta, umowa nie istnieje; jest trwale bezskuteczna (por. uchwałę Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 roku, III CZP 6/21, Legalis).

Należy też wskazać, że kwestionowane postanowienia umowne są sprzeczne z właściwością (naturą) stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.). Ograniczenie swobody umów ze względu na sprzeczność z właściwością (naturą) stosunku prawnego w art. 353¹ k.c. zostało wprowadzone do kodeksu cywilnego ustawą o zmianie ustawy - Kodeks cywilny z dnia 28 lipca 1990 r., która weszła w życie z dniem 1 października 1990 roku. Kodeks zobowiązań (art. 55 k.z.) nie przewidywał takiego ograniczenia. Treść przesłanki sprzeczności z właściwością (naturą) stosunku prawnego była rozumiana niejednolicie, przy czym doktryna i orzecznictwo dopiero kształtowały swe stanowiska w zakresie stosowania tej normy. Pojęcie to było rozumiane dwojako. W ujęciu szerszym, uznawano że należy ograniczenie to traktować jako dyrektywę przestrzegania pewnych zasadniczych znamion stosunku zobowiązaniowego, to jest tych jego części składowych, których istnienie decyduje o istocie tworzonego węzła prawnego. O dyrektywie tej powinno się wnioskować albo bezpośrednio z charakteru stosunków zobowiązaniowych w ogólności, albo z charakteru przynależnemu danemu typowi tych stosunków. W węższym ujęciu, ograniczenie to jest rozumiane jako dyrektywa przestrzegania pewnych specyficznych, normatywnie sprecyzowanych części składowych poszczególnych typów nazwanych stosunków zobowiązaniowych, których nieuwzględnienie lub zmodyfikowanie powodowałoby merytoryczne wypaczenie ustawodawczego wzorca stosunku zobowiązaniowego, wynikającego z określonego typu umowy. Z ogólnych założeń prawa wynika, że niedopuszczalne jest, aby stosunek umowy ukształtował sytuację stron w ten sposób, że jedna z nich mogłaby dowolnie określać swoje obowiązki lub obowiązki drugiej strony. W zawartej przez strony umowie reguła ta została naruszona – pozwany dowolnie kształtował wysokość zobowiązania w trakcie wykonywania umowy przez stosowanie własnej tabeli kursów walut obcych do wyliczenia zobowiązania powodów z tytułu rat kredytu. Tabela ta odnosiła się do rynkowych kursów walut, ale dodatkowo obejmowała marżę spreadową, której wysokość arbitralnie określały organy banku. Podobnie pozwany naruszył zasadę autonomii i równorzędności stron stosunku cywilnoprawnego przez takie ukształtowanie umowy w zakresie oprocentowania kredytu, że brak jest wskazania warunków jego zmiany. Pozwalało to pozwanemu arbitralnie określać wysokość marży stanowiącej składnik oprocentowania. Sprzeczność umowy z właściwością (naturą) stosunku prawnego skutkuje nieważnością umowy.

W orzecznictwie dopuszczono dalsze trwanie umowy kredytu po usunięciu z niej klauzuli indeksacyjnej (walutowej). Przyjmuje się, że po ustaleniu okoliczności rozpoznawanej konkretnie sprawy konsument winien oświadczyć, które rozwiązanie - dalsze trwanie umowy czy jej nieważność (bezskuteczność) - wybiera jako dla niego korzystniejsze (postanowienie SN z 15 kwietnia 2021 roku, I CSK 737/20, Legalis i przywołane tam orzecznictwo). Podstawę żądania stanowi art. 410§2 k.c. w zw. z art. 405 k.c. Bezskuteczność klauzul walutowych ma skutek *ex tunc* i *ex lege* i skutkuje uznaniem nadpłaconych świadczeń za świadczenia nienależne. Sankcja braku związania konsumenta niedozwolonym postanowieniem umownym jest zbliżona do sankcji nieważności bezwzględnej. Różnica polega na asymetrii sankcji – działa ona tylko na korzyść konsumenta – oraz na możliwości sprzeciwienia się przez konsumenta zastosowaniu sankcji. Sprzeciw tego rodzaju mógłby być usprawiedliwiony w sytuacji gdy komplikacje związane ze stosowaniem sankcji przewyższają korzyści konsumenta związane z eliminacją niedozwolonego postanowienia z umowy. Powodowie takiego sprzeciwu nie zgłosili i oświadczyli, że zgadzają się na uznanie nieważności kwestionowanych postanowień Aneksu (...) i są świadomi konsekwencji nieważności. Należy zaznaczyć, że sankcja braku związania konsumenta niedozwolonym postanowieniem umownym ma swoje źródło w dyrektywie 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich, w której określono, że warunek taki nie wiąże konsumenta (ang. „is not binding”). W istocie jest to sankcja nieważności, a określenie w dyrektywie, że warunek taki „nie wiąże” konsumenta wynika z konieczności sformułowania na tyle ogólnego, by mogło mieć zastosowanie do różnorodnych krajowych porządków prawnych państw członkowskich.

W orzecznictwie TSUE przyjęto, iż wykładni art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy dokonywać w ten sposób, że z jednej strony nie stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, w wypadku gdy zniechęcający cel tej dyrektywy jest realizowany przez krajowe przepisy ustawowe regulujące korzystanie z niego, o ile element ten stanowi odrębne zobowiązanie umowne, które może być przedmiotem indywidualnej kontroli pod kątem nieuczciwego charakteru. Z drugiej strony, przepisy te stoją na przeszkodzie temu, by sąd odsyłający usunął jedynie nieuczciwy element warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, jeżeli takie usunięcie sprowadzałoby się do zmiany treści tego warunku poprzez zmianę jego istoty, czego zbadanie należy do tego sądu (wyrok TSUE z 29 kwietnia 2021 roku, C-19/20, Legalis). Przenosząc te rozważania na grunt niniejszej sprawy należy wskazać, że wyeliminowaniu z umowy powinna ulec cała klauzula przewalutowania określona w art. 1,2 6-13 i 16 Aneksu (...) nie zaś poszczególne elementy tej klauzuli, których usunięcie spowodowałoby zmianę istoty klauzuli. Pozostałe postanowienia Aneksu (...)nie dotyczące przewalutowania pozostają irrelewantne dla oceny abuzywności i powinny nadal wiązać strony.

Usunięcie z umowy nieważnych postanowień obejmujących klauzulę przewalutowania (pkt 1, 2, 6-13 i 16 Aneksu (...)) powoduje, że kredyt powinien być traktowany tak, jakby nie doszło do przewalutowania. Umowa może dalej istnieć jako umowa kredytu złotowego oprocentowanego stawką WIBOR.

Podstawę żądania stanowi art. 189 k.p.c., zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Powodowie mają interes prawny, mimo że możliwe jest dalej idące powództwo o zapłatę, gdyż umowa kredytu zmieniona Aneksem (...) wygenerowała długotrwały stosunek prawny, i jedynie powództwo o ustalenie może definitywnie doprowadzić do określenia praw i obowiązków stron umowy oraz zniwelować zagrożenia związane z ryzykiem kursowym oraz klauzulą spreadową w dalszym toku obowiązywania umowy.

Uwzględnienie żądania głównego pozwu powoduje, że żądania ewentualne nie podlegają rozpoznaniu.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 98§1 i § 3 k.p.c. w zw. z §2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 22 października 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 1804). Na koszty procesu w kwocie 4367zł. składają się: opłata od pozwu w kwocie 750 zł., koszty zastępstwa procesowego w stawce minimalnej w kwocie 3600 zł. i opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł. Nadpłaconą opłatę od pozwu w kwocie 250 zł. polecono zwrócić powodom na podstawie art. 80 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 2005 roku o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1125). Kwotę 3616 zł. wydatków na opinię biegłego wyplaconą tymczasowo biegłemu z rachunku Skarbu Państwa nakazano pobrać od pozwanego zgodnie z wynikiem sprawy.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak w sentencji.

Sędzia Krystyna Dąbrowska

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi pozwanego bez pouczenia.

Sędzia Krystyna Dąbrowska